

'ayr que recull *RMa*, amb pl. 'uyár, a l'article «verutrum», però amb la glossa «vulba, turpiter» (624) o sigui nom grosser de la vulva, o 'vergonyes de la dona'; però això ja no figura en altres fonts lexicals, llevat de l'algerià Beaussier, que l'aplica en canvi a les del mascle, 'membre viril'. Aquesta alternativa ja l'acollim amb més dubte, puix que en àrab no hi ha tal arrel aràbiga (pot ser bereber o altrament africà) i no havent-hi forma en -a. Tampoc hi veig enllaç prometedor en basc ni en altra llengua pre-romana. A reserva, això últim, de la semblança amb el nom del riu *Jauro* al NE. d'Almeria (entre Vera i Sorbas), nom de vague aspecte indoeuropeu (cf. lit. *jaurūs* 'pantanós', *jáura* 'aiguamoll', Pok. *IEW*, 81.8). Realment tinc nota que aqueix hidrònim ja apareix com *Jauro* en un doc. de la primera meitat del S. x, i potser ja en l'any 773. Però ni aquesta *j* lliga gaire amb la -y- d'*Ayora*, ni hi lliguen gens la A- inicial i la final del nom valencià.

¹ Notem que tant la vall d'Aiora com la de Sorita són comarcades molt agrestes, en les quals és on és més fàcil que persistissin cabres silvestres i altres salvatgines en vies d'extinció fora d'allà. I és possible que des d'aquell temps s'hagi establert la tradició d'explotar allà, com a fertilitzant, les dejeccions de tals salvatgines, de coloms de campanar etc.

AIRASSES

I altres noms en (A)ir-, del ll. AREA.

Encara que el resultat normal d'aquest mot llatí sigui *era* en català, en algunes parts del nostre territori n'apareixen derivats en forma un poc diferent, per influència del substrat mossàrab o basco-pre-català o rossellonès fronterer.

Les *Airasses*, el gros cim, ample i planer, però acabant en cinglera, damunt de La Mussara, a les muntanyes de Prades, dominant el Camp de Tarragona (Iglésies-Santasusagna, *Guiés Itin.* I, 112). De AREA 'paratge o rodal planer', en derivat augmentatiu, apropiat per a la gran amplada del paratge. En aquelles serres es van trobant cada cop més els pròdroms del mossarabisme fonètic (*Capafonts*, *Pira*, *Farenà?*, *Montgoi*).

I altres llocs de forma semblant. *Serra de les Irasses*, damunt Formiguera de Capcir (xxvi, 30); el Mirador de *S'Erassa* a Miramar, prop de Sóller, on l'Arxiduc s'abocava sovint, cercant aquell maragallia «fer-se entrar adins la immensitat del cel / i el gran adormiment de les muntanyes». Però a tots dos llocs, la pronúncia popular oscilla entre aqueixos vocalismes i *səjrasəs*, *ləzəjrasəs*; p. 94 en el llibre mall. de l'Arxiduc: com que aquests són llocs alts i apartats del món, hi ha la frase feta mall. «venir de *Səz ərasəs*» (*BSAL* I, 41.7) que AMALcover explica en cast. «de las Batucas» (*BDLC* xi, 73).

L'*Airossa*, mola voltada de cingles, i entremig de les altes valls que baixen al Sud, des del massís dels Ports de Beseit cap al Mas de Barberans, a la ratlla de Bellestar de la Tinença. Me l'han anomenada dos o tres cops, 1925, 1928, 1957, i l'he vista llavors des de

les grans moles de dalt dels Ports, de no massa lluny, formant una de dues moles veïnes, aquesta i *La Joca* (que és més punxeguda, veritable jòc, si bé no d'aviram, sinó d'àligues i ocellassos tots). L'últim cop un pràctic de Bellestar m'hi situava *lo Castell de L'~* (xxvii, 128.6). El 1925 un comarcà més culte me'n donava nota escrivint *La Erossa*, però oït un altre cop *lajròsa*, i aquell deia *lajròsa*. Aquesta és molt alta i isolada, sorgint de les fondes valls, més ampla, al costat de la seva pariona (*la J.*), però tanmateix no gaire ampla de dalt. Amb aquelles altres en -assa i amb l'apell. *era*, forma un trio paral·lel a *picossa/picassa/pica*. Sufix augmentatiu-afectiu, sobretot toponímic, com en *terròs*, *bigòs*, *carròs*, *Besòs*. *La Picossa* de Móra, la de Xert etc., *La Pica de Canigó* (*P. d'Estats* etc.).

Més d'una vegada he pensat si podríem encabir també en aquest grup el nom *Airòto* d'una vall, amb estany i pics adjacents, a l'alta Vall d'Àneu, a l'O. d'Alós d'Isil, entre aquest poble, Borén i Marimanya, ja quasi al límit aranès. Per la forma de la inicial no hi hauria entrebanc, car si bé a la gent d'Alós sentia més d'un cop *ajròto* (1932, 1934), i així mateix a Borén i a Isavarre (xxxvii, 91.21) també se sent *eròtu*, almenys de la banda aranesa (Gessa, 1934); els plans de l'Estany s'hi prestarien pel sentit, i la terminació té aire més romànic que bascoide. Sufix? ¿O més aviat ALTUS amb vocalització en *au*?; pensant que pogués haver-hi alguna ultracorreció, car també a l'alta Ribagorça trobem *Montot*, on la trad. 'mont alt' s'imposa.

³⁰ Però és més clar que hem de relacionar-ho amb un *Airati* que recordo del Pallars, i uns seus sinònims bc. *Irati* de Benapar i Labort; on el sufix ja ens en desvia i ens mena cap a topònims bascoïdes, que hi rimen, ací i allà. De manera que aquí —i per inducció, en el cas d'*Airoto*— ens decantem cap a topònims bascos; potser formats amb l'arrel bc. d'*aiber* «penchant, inclination»; per més que aquesta arrel tiri també cap a matisos abstractes 'tendir a, contendre' etc.

³⁵ També en altres noms en *er-*, tenim ben esteses en toponímia les variants *Airol*, *Airola*, però aquí el valor apellatiu, la derivació i la identitat amb els apel·latius *erol*, *erola*, són massa clars perquè valgui la pena de tractar-ne en la present sèrie de noms més o menys problemàtics. No gaire més ho necessiten alguns *Airós* o *Airó* (pou d', a Culla, xxxix, 70.12) valencians.

AIRE, de l'~

⁴⁰ Nom de diverses coves (i barrancs) en el Migjorn valencià, que crida l'atenció per la seva repetició en el terme de molts llocs: entre la vall de Pego i la Vall d'Ebo: *Cova del Pont d(e) l'Aire* (també dita *la Forada(da)*), xxxiii 107.11, xxxiv 141.19; *Cova (de) l'Aire* te. Alfarb (xxx, 173.3); al *Tossal de l'Aire* de Quatretondeta (xxxv, 57.4) i més clarament al *Barranc de l'Aire* d'Alguenya (xxxvi, 64.12) també els deu, o pot, venir el nom, d'una cova. Pot tractar-se de coves per on ix —com en tantes de pertot— un corrent d'aire subterrani.